

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Почтарина плаћена у готу.
Издаје: Округли Одбор Народне
Радикалне Странке у Шибенику.
Одговорни уредник: Шољо Ђакић.
Телефон број 80.
Штампа: Нова Штампарница - Шибеник.

Издаје сриједом и суботом.
ПРЕДПЛАТА: на Краљевину СХС
мјесечно Д 15; тримјесечно Д 40;
на Италију мјесечно лира 6; по-
једина број 30 центава. Огласи
по цјенику. Поједина број Д 1-50.

Година II.

ШИБЕНИК, сриједа 19. септембра 1923.

Број 122.

Politička situacija.

Beograd, 17. septembra.

У четвртак, 20. ов. мј. почиње поново прекинати рад Скупштине. Сви политички кругови нестрпљиво очекују почетак скупштинског рада. Ове године парламентарне ферје нису биле и политичке ферје. Напротив, баš за парламентарних ферја зблио се неколико догогјаја од важности по развој јесенјег и парламентарног и политичког нашег унутрашњег живота. Са стране опозиције тим се догогјајима приписује велико значење, те неки од њих надоју се, да ће се њихов страначки престиж ојачати.

Док радикална странка свјесна своје одговорности и пред народом и пред историјом, достојности својих великих традиција, води у првом реду теšku бригу о томе, да уз сва неспријек, истрајно проведу своје, у складу са народним и државним интересима изражени, програм и спрема низ законских основа преко потребних нашему још неизражену државном животу, дотле се опозиција спрема да дigne ларму против владе. Док радикална странка спрема закон о буџету, аграру, школама и остале, војге опозиције спремају се и «прикупљају материјал» да иступе против владе, да јој ометају рад и да пријече доношење корисних закона по народ и државу.

Према свим знацима имамо прилику и опет, да се згражамо због осуства сваке одговорности и бриге за опште државне интересе код наше опозиције и да још једном забилежимо њихова крајњу беспрципијелност и једину бригу за своје уске партијске интересе.

И ако је прошао 15. септембра критични дан, а да нам није дошло изненађења и заплетја, то ипак није настало све оне напетости, која постоји измеглу наше Краљевине и Италије.

Политички се догогјаји обично просугију са гледишта државних интереса и тријезне логике. Али на њих много упливише и психологија, психоза политичара а у прилици и особности државника, који у одлучном часу имају кормило у рукама. То треба имати на уму, кад просугијемо талијанске догогјаје. Mussolini се дочепао власти на челу фашистичког чета, којима је обећао нови и сјајни развој домовине. Истина, уморио је социјални покрет, али у часу, кад је комунизам сам од себе пропao. Томе фашистичком «пућу» много је помогла сама влада, која из страха испред комуниста, ишла је на руку Mussoliniју и предала му власт без отпора. То је била позоришна револуција, која се одиграла само зато, да imponира народу, масама. Та је инсценираја много упливала и на Европу и много се очекивало од нове владе.

Mussolini није умιο задahнути народ новим идеалом, поставити му циљ. Зато га куша обманити санјама и бајкама, т. ј. с империјализмом. Јер Италија нема снаге да диктира своју вољу другим велисима, то куша с малим државима. Треба постићи неколико успјеха, макар били и безвриједни као окупација Tripolisa. Mussolini зна, да не треба истинске користи, да се задовољи његов народ. Кад су талијанске чете биле истјеране из Albanije и кад су бјежале да не догју у sukob са Arnaутима, и Италији су их ипак примили као побједнике. Зато би анексија Ријеке значила у Италији као највећа побједја талијанског оруђја!

Позорница, на којој је Mussolini mogao играти улогу јунака и нагласити, да је Италија на путу успоставе великог римског империја, опасан

је покушај. Ниједна талијанска авантура не може имати озбиљно значење, ако наигје на озбиљан отпор. Талијански народ је разоћаран послједикама свјетскога рата и не жели нови рат. Империјализам није општа жеља као у Нјемачкој и гесло «Adriatico mare nostrum» нема ништа привлачивога за народ. То је фантазија само једног дијела интелјенције. Народ треба тржишта, а за трговину потребан је мир. Италија има превише становника, али наша Краљевина није прикладна за колонизацију. У том нису могли успјети ни Нјемци, а још мање Талијани. За већи задатак Талијани нису били никада способни и од Римљана им је остала сама престолница.

С талијанским народом ми би се лако споразумили и живили у добром сусједству, да није заведен од своје беспосилене интелјенције, од своје војске, која нема изгледа за каријеру у вријеме мира, од политичара који се не покоравају истини и неће да разумију, да Италија није права вељесила и да је њен опстанак овисан у првом реду од њених одношаја са сусједима.

Док у Италији воде главну ријеч људи, без дубљег шваћанја догогјаја, невodeћи рачуна о будућности и истинској користи своје домовине, положај наше Краљевине неће бити никад лagan, нећемо никад бити сигурни. И ако је талијанске водеће кугвоге смела сада наша одлучност и непопустљивост и ако су покoлебали у својим наканама, то ипак код њих није настало тежње за авантуром.

Коначно је наша влада регистрала код Друштва Народа рапалски уговор, што је силно uznemirilo Италију. Тако је тај посланик у Beogradу Summonte посетио мин. спољних дјела и код gosp. Gavrilovića protestovao против регистriranja.

У Beograd је stiglo више америчких, енглеских, француских и нјемачких новинара, очекујући да ће доћи до оружаног sukoba измеглу нас и Италије. У нашим дипломатским круговима влада потпуно мир и вјерује се, да ће се ријешко питање ријешити мирним путем и у духу рапалскога уговора.

— Nova vlada u Španjolskoј raspustila је парламент. Краљ одобрава преврат. Nova vlada namjerava opozvati чете из Марока.

„Племните и добре душе“.

Зagreбачки заједничари бијесни су на оно неколико Срба аванцијара, који врше неке дужности у Загребу, а „Хрват“ их редовно напада у сваком броју. Неки дан је тај његов нападај превршио сваку мјеру, па је држ. тужилац морао да тај број „Хрвата“ конфискује. Сада „Хрват“ преврће овима и вели овако: „Ми смо зато ове званичнике напали лично, како се неби рекло, да расприруемо мржњу и да смо против свих Срба, а осада ћемо аа све што се буде догађало, чинити одговорнима све Србе“ Како су „племнито“ и „добри“ ти zagrebачки заједничари Баш тако као и наши. Они досада „нису расприривали мржњу против Срба“, они су тек „поједине“ Србе нападали, али осада ће аа све, што се буде догађало, кривити све Србе. Шта ћемо ми јадни Срби тек онда, кад нас с једне стране притисну заједничари, а с друге опет Радић с браћом Бекстонија из Лондона? „Незахваљна“ смо ми доиста браћа Радићеви Хрвати нас „смасавају“ и „пробијају“ солунски фронт, а ми дозвољавамо, да Хрвате у Загребу „гњави“ Србин Гојковић!

Nekoliko pitanja

povodom izmjene novčanica u III zoni.

Izmjena novčanica u III zoni završena је i tako је skinuto s dnevnog reda једно питање, које је за пуних 6 мјесеци задржавало дух нашој силној sjeverno-dalmatinskoј јавности јер је за њу представљао један problem, о чијој вјалности једва могу да се бист створе прјавилан суд они кругови и они фактори, који су, било сједиштем било духом, удаљени од оне средине, чија им је судбина била у рукама.

Као што ни једно дјело државне власти, већ по самом устројству довјежје природе, не може да наигје на неподјелјено одушевљење читаве јавности, то се разумије да је и изmjена новчаница u III зони дала живота извјесној суми неправда и економских несрећа, које су нагле свога, више или мање оправданог израза у једној мјери народног оgorчења, које држава не може да уброји у свој актив и које је без муке mogло да се предвиди i да се уштеди.

Неупућени свијет, који је наклонjen персоналиковану те сваку појаву у јавном животу хоће да упише у гријех или у заслугу једном извјесном лицу, групи или странци, нема довољно ни времена ни критичности, да подробно истражи како је текao цијели поступак изmjене и да пронагје истинског узрочника ове операције, коју он држи неправедном и штетном, већ удара по оnome, који му је на домаку, а то је, разумије се, влада, радикална странка, српски hegemonizam и — у дослједњем низу мисли — Никола Пашић.

Очигледно је, да код тако пријеког суггелја, неупућена публика није морала да установи ни колика су учества у његовој штети имали поједини фактори ни у којем се је смјеру развјила акција тих фактора па је разумљиво да наша јавност поставља на једнаки степен и Владу, која је donijela коначну одлуку, и dalmatinsке посланике, који су радили у једном правцу, и главну комисију за изmjenu, која је опет имала свој правac.

Разумљиво је и то, да ова јавност не прави потребну разлику измеглу uticaja, који су на коначну одлуку mogli да имају, по свом званичном положају, поједини фактори, примјера ради, посланици, као представници заинтересованог народа и главна комисија, са заинтересовани државни organ.

Nameće се зато дужност, да се ова неупућена јавност изведе на прави put, како би она своју осуду или своју благодарност mogла да plasira на права мјеста.

У изmjени novčanica mogli су да се унесу искључиво финансијски, фискални критерији а mogli су да се узму у рачун и други елементи политичке, економске, моралне и правничке природе. Ко је у изmjени гледао само једну државну меркантилну операцију, срачунату на добитак и губитак, тај није mogao него да предложи ону релацију по којој је изmjена вршена али ко је код тога водио рачуна i о оним другим елементима, тај опет није mogao да се отме оним неким аргументима, на које се позивље становништво III zone.

Вриједи, ради правилности суда, да се неки од тих аргумента истакну:

Окупација III zone, која је trajala 2 године дуље од окупације I и II zone а готово 5 година послјиче ослобођења и уједињења, продузила је у тој zoni за 2 односно за 5 година,

zakonitu vrijednost stare austrijske valute, koja inace u cijeloj vasioniji nije nigdje vrijedila. Priticaj krunskih novčanica u III zoni ne može radi toga da bude posljedica samoga »šverca« već je on i posljedica željeznog ekonomskog zakonu, da svaki novac prirodno bježi iz onih krajeva, gdje nema vrijednosti u one krajeve gdje vrijednosti ima. Relativna množina krunskih novčanica, koja je zatečena u III zoni, mogla je dakle da iznenadi samo ekonomiste, kojima su ekonomske nauke zatvorena knjiga.

Talijanska okupacija, koja je stvorila pretpostavku za ovaj priticaj, niti je produžena krivicom naroda III zone niti je tom narodu donijela osobite sreće i zadovoljstva. Ona može da ne predstavlja jedan naročiti naslov za nagradu tog naroda, za to što je on 5 godina dulje, no ostali naš narod, čekao svoje oslobodjenje, ali ne smije da kaznu, koju bez sumnje predstavlja nepovoljnost relacije u III zoni prema relaciji u cijeloj ostaloj državi, relaciji udijeljenoj i čivutima u Zagrebu i muslimanima u Bosni i Mađarima u Vojvodini i Nijemcima u Sremu i svima, samo ne Srbima i Hrvatima u okupiranoj i izmučenoj Dalmaciji, na granici fašističke Italije.

A ta kazna postaje tim osjetljivija, što je relacija od 1:4 bila udijeljena ostalim krajevima države u doba kad je naš dinar vrijedio koliko talijanska lira ili 2 i po čehoslovačke kune i kad se je dolar mogao da kupi za 25 a švajcarski franak za 4 dinara, dok relacija u III zoni, koja ide do 1:16, pada u doba kad se za dolar plaća 95 a za švajcarski franak 16 dinara, kad talij. lira vrijedi 4 a čehoslovačka kruna 3 dinara. Faktično dakle relacija u III zoni nije 4 puta, već je ona 16 puta slabija nego u ostaloj državi. Primjera radi: ko je u Splitu donio na izmjenu 500.000 kr. taj je dobio 100.000 dinara ili 250.000 čehoslovačkih kruna a ko je dobio izmjenu u Biogradu, taj je za 500.000 kr. primio oko 40.000 dinara t. h. 16.000 čehoslovačkih kruna!

Poriče se vrlo odlučno, a možda i nekim osnovom, u III zoni, da je iznos od 120 miliona kruna, koji se je u njoj našao, ogroman ili samo nerazmjernan prema mjesnoj ekonomskoj snazi jer se tvrdi da III zona, koja predstavlja t. zv. »Ravne Kotare«, najrodniji kraj u Dalmaciji, vrijednošću same jedne ljetine nadmašuje, prema današnjim cijenama i prema očajnom tečaju naše valute, za dva puta taj iznos a stoji za punih 50 po sto ispod iznosa, koji je jedan sami osrednji novčani zavod podnio na izmjenu u Zagrebu, s tom otežicom, što je bilo dokazano, da je 200 miliona tog zavoda dovezeno automobilom preko granice a što 120 miliona III zone predstavlja deseti dio truda i znoja kojim je njena zemlja bila oplodjena za 5 godina okupacije.

A da u ovom pitanju ne bi smjeli da budu mjerodavni samo fiskalni motivi navodi se primjer Zadra, gdje je Italija utrošila na izmjenu za stanovništvo od 14.000 duša iznos od 84 miliona lira = 352 miliona dinara, dok je naša država, rukovljena samo obzirima štediteljnosti, na stanovništvo od 65.000 duša u III zoni utrošila 20 miliona dinara, dakle u apsolutnoj mjeri 18 puta a u relativnoj mjeri, prema broju stanovništva, 82 puta manje nego Italija. Drugim riječima, dok na svakog talijanskog podanika zadarskog teritorija otpada 25.000 dinara, na njegovog jugoslavenskog komšiju preko puta kod Babina Duba otpada 304 dinara.

Ako je istina da su ovaka uporegjenja neumjesna i opasna, nije manja istina, da se ta uporegjenja prostom i neukom narodu sama po sebi nameću i na njega djeluju neobično sugestivnom silom pa da je baš radi mogućnosti takovih uporegjenja bila primarna i elementarna dužnost jednog državnog organa, u kojem nijesu sjedili samo finansijeri i činovnici već i vrlo istaknuta politička ličnost i to takova, kojima

su prilike III zone, peripetije okupacije i opasnost susjedstva vrlo dobro poznati, da o svemu tome vodi računa i upozori svoju Vladu, kojoj ni prilike, ni peripetije ni opasnost nijesu mogle da budu poznate u jednakoj mjeri.

Sa gledišta objektivne pravde nema i ne može da bude zamjerke protiv toga, da se dokazani »šverceri« kazne i da im se novac konfiskuje. To, što više, traži i želi cijela treća zona. Kamo sreće, da se je tako postupilo po cijeloj državi! Nije manje opravdano ni to, da se povede najstrožija istraga u svakom pojedinom slučaju, gdje postoji i sama sumnja jedne nedovoljne operacije. Što je glavna komisija pokazala u ovom pravcu potrebnu energiju i strogost, to će joj svak rado upisati u zaslugu i navesti je kao primjer savjesnog staranja za državne interese. Ali ta ista objektivna pravda, koja je diktovala strogost prema dokazanim i sumnjivim importerima novčanica, zahijevala je, da se a strogost ne prenese preko granica svoje primjenjivosti, da se kazni čitav jedan kraj bezrazlično, zato, što u tom kraju ima nekoliko zlikovaca i da se državna odmazda ne iskali na čitavo naselje III zone radi nekoliko švercera, koji, inače, ni po broju ni po importaciji ne prelaze percentulu, koju su dali svi ostali krajevi države, gdje je vršena izmjena. Irodov pokolj novorođenčadi nije ni u finansijakim pitanjima pametna politička mjera. Individualnim progonom dokazanih prestupnika i suspendovanjem izmjene sumnjivim podnosiocima objektivnoj je pravdi bila prirečena dostojna žrtva. Svaka dalja mjera pobuguje sumnju, da je država išla za dvostrukim čarom, kad je iz postojanja krivaca, koji su već kažnjeni, htjela da stvori argumentat za špekulaciju na štetu svih ostalih ni krivih ni dužnih. Zašto se nije tako postupilo, već se je primijenila distributivna pravda, to će bez sumnje znati faktori, koji su postavili predlog za relaciju a za to nam jamči i drugi razmak od 5 mjeseci upotrebljen za gestaciju ovog predloga, razmak dovoljno dugačak, da se saberu argumenti i da sazore misli, koje ne trebaju da budu svakome pristupačne.

Šteta je, što je i pored ovog prostranog roka za sabiranje i sazrijevanje misli ostalo ipak neriješeno nekoliko pitanja, koja mogu da ne pobune pravnu svijest teorijskih pravoznalaca ali koja zadaju veliku muku praktičnim juristima, pozvanim po svom znanju i po potrebi zarade nasušnoga hljeba, da provedu neukog građanina kroz zamršene situacije pravnog života narodnog.

Kad, primjera radi, jedna seoska blagajna podnese na izmjenu jedan milijon kruna, koji je sastavljen od pojedinih uloga na štjednju, od kojih ni jedan ne prelazi 10.000 kruna, hoće li se dati izmjena po relaciji 1:4, smatrajući svaki ulog napose, ili će se dati izmjena po relaciji 1:16 na globalni iznos od jednog miliona? Komisija za izmjenu, sasvim prirodno, postupa po ovoj posljednjoj alternativni i daje 1 za 16, ulagači, još prirodnije, traže od seoske blagajne 1 za 4. Quid Juris?

Drugi je slučaj još zanimljiviji. Jedan žitelj III zone duguje jednom novčanom zavodu u Splitu iznos od 248.000 austrijskih kruna. Kod izmjene u III zoni za 248.000 isplaćeno je oko 23.000 dinara a kod izmjene u Splitu za 248.000 kruna isplaćeno je 50.000 dinara. Sad vjerovnik traži 50.000 a dužnik nudi 23.000. Ko ima pravu?

Svaki osrednji pravnik može da take primjere multiplicira u beskonačnost ali ostaje najpitičniji ovaj slučaj, koji može da se smatra kao neko kreditorno dvovlasništvo: Vjerovnik je u I. oj zoni, u kojoj je bila relacija 1:4 do 100.000 K. i 1:16 preko 100.000 K., on ima jednu tražbinu od 248.000 K. prema jednom dužniku iz Trogira, gdje je relacija bila 1:4 bez razlike, i jednu jednaku tražbinu od 248.000 K. prema nekom dužniku u Novigradu, gdje je relacija bila

1:4:6:8:10:12:14:16. Po relaciji I. zone, on bi mogao da traži od svojih dužnika oko 40.000 din., po relaciji u Trogiru on bi mogao da traži oko 50.000 din., a po relaciji u Novigradu mogao bi da traži samo 23.000 din.

On sad nezna koliko ima prava da traži, dužnici ne znaju koliko su dužni da plate a sva trojica zajedno ne razumiju, kako je to, da u jednoj i nerazdjelnoj kraljevini SHS tri ravnopravna građanina duguju i potražuju jednake odnose a za te jednake dugove mogu da plate tri različite sume, koje variraju od 23 do 50 hiljada, prema tome jeli njihova kuća 5-6 kilometara sjevernije ili južnije ili prema tome, kojim je redom talijanska vojska izvoljela da evakuise njegovu otadžbinu.

Ja sam duboko uvjeren da su organi, koji su posvetili nekoliko godina svog plodnog rada proučavanju i uređivanju pitanja izmjene novčanica u Dalmaciji proučili i sredili i ove kreditorne odnose, koji su integralni dio problema izmjene, pa zato, pun pouzdanja, očekujem da se obnaroduju plodovi te trudoljubivosti, kako bi naši sudije, advokati, notari i ostali praktični pravnici mogli da ne pouče pogrešno onu nebrojenu sirotinju, koju od njih traži pouke po kako bi i ja sam mogao da joj pomognem savjetom, kao što sam želio i pokušao da joj pomognem djelom.

Dr. Uroš Desnica,
narodni poslanik.

СТЕВАН.

Значење имена у нашој хисторији.

Када се сазнало да је наш Престолонаследник на знамењу добио име Стеван, било је изненађења у нашој јавности. Изгледало је то име нешто необично за члана владалачког Дома, и то зато, што је то име у народу обично.

У прво доба хришћанства, сусрећемо се са именом Стеван, — архиђако Стефан био је непосредни ученик Христов — који је у исто доба био и једна од првих жртава за хришћанство. Ђако Стефан је у земљи владалачког рада Христова био каменован од свијета, који није могао схватити лијена начела Исусове науке.

У нашој најстаријој усменој, народној књижевности сусрећемо се с именом ђакона Стефана. Имамо и прјесму „Ђако Стефан и два анђела“ Лијена је успомена Стефана као слуге богатог Гавана, као и у прјесми о Гавановој љуби. Кад је у Византији побједило хришћанство, онда је за државног заштитника узет Св. Стефан. У Византији то је било лако популаризирати јер у грчком језику ријеч „стефинос“ значи круна, владалачки вијенац. Наша држава, још у најмлађе доба сваког живота, имала је владоца Стефана, па се тако њвао и један од врло срећних ратника на кнежевском зетском престолу, први прави ослободилац од византијске премоћи — Стефан Војислав.

На различите је начине тумачено име Немана Оно је често у Приморију, у Удубровнику и на отоцима управо за доба трајања наше старе државе. Највише вјероватности има тумачење етимолошко, по ком се то име доводи у везу са источанском ријечи која значи уважење и обожаванје. Али је наш, већ по самом имену обожавани Неманја, у исто доба — Стефан Неманја! Његов је наследник и по властитој свом имену био Стефан — Краљ Провјереница. То је име значило и великог хришћанина и носиоца круне. Уза своје народно име сви владари на куће Неманића имали су и име Стефан. Тако син Стефана Првовјереницаог, Краљ Урош, па Урошев син Милутин, који се наивао Стефан Урош Други, Милутинов је син био Стефан Урош Трћић — Краљ Дечански. Први је цар наш, син Дечан-

скога, био познат као Цар Стефан — „Цар Стјепане“ у народној пјесми и традицији, а мало је био називан данас тако популарним именом, Душан Име Стеван чувало се и у потомним династијама старе српске државе. Кнез Хребљановић није знао да ће његов син бити владалац, па је стари косовски херој био само Лазар. Али већ његов син заво се Стефан (Деспот, Високи). Деспот Ђурађ је такођер имао сина Стефана.

У Босни је исто тако било. И први босански краљ био је Стефан (Стјепан) Твртко. Многи су последије, као и пре њега, носили име Стефан. Тако је било и у Харцеговини, чији је творац био Стефан. Тако је, још у већој мјери било у дому зетских Црнојевића. Као што се види, то је име било породично наследило, а свакако и омјело. Оно је било у свим владалачким домовама за вјекова старе државе наше. Па неки кнезови и краљеви хрватски, из народне династије, поред имена имали су надимак Стјепан.

Ради тога тим су се именом радо називали и други великаши и високи достојанственици и раније и касније доба наше старе државе. Такви су на пр. били: Стефан, син великог жупана Вукана, Стефан, син Војислава Војиновића; Стефан Мушић, косовски јунак и сестрин кнеза Лазара; Стефан, велики војвода Деспота Ђурађа; Стефан Ратковић, логофет; Стефан Јакшић, војвода; Деспот Стефан Бериславић и многи други.

И два књижевника, који чине пуну част нашој старој литератури, били су два крунисана Стефана — Краљ Првонјенчани и Деспот Високи.

По нестанку старог народног племства, ово одликовано име, изједначило се помало у народу са свима осталим именима. И у нашој новијој историји било је неколико часних личности с тим именом: Синђелић, па Стратимировић, Рајачић и др.

Име Стеван има врло лијепо значење и свих оних, који, у вијеку круте реалности, анаду да се занесу у сфере идеализма и традиције, најљепше се дојмили, кад је наш Престолонаследник на анемењу назван Стефаном.

Италија и Ријека.

Пошто је досадашњи предсједник ријечке владе Демполи дао оставку, то је талијанска влада именовала свога генерала Ђорђинија војним гувернером Ријеке. Неки у овоме виде маркирану анексију Ријеке, док тал. влада увијерава, да с овим не мисли прејудуцирати ријешње ријечкога питања. Послије регистрација рапалскога уговора, Италија неће моћи тако лако провести свој наум, јер би у том случају дошла у сукоб и са свим државама члановима Друштва народа. Ми знамо да Италија иде да анексијом Ријеке, али тај свој наум неће лако остварити, јер у нашем народу још има снаге да брани и чува свој интерес и своју част.

БЕОГРАД, 18. Штампала се оштро обара на Мусолинија и окупацију Ријеке. „Време“ тражи, да се проведе економска блокада Задра, да се влада одмах обрати на Европу за заштиту од узнемиравања са стране наших бројних сусједна непријатеља.

Окупација Ријеке последица је регистрација рапалскога уговора, чиме се је Италија осјетила увијереном и хтјела се осветити „Политика“ на уводном мјесту каже, да је Мусолини добар глумца у питању Тангера, Крфа, а сада како се чини и Ријеке. Питање је — вели „Политика“ — како ће проћи Мусолини. Он сада глуми за публику, али ће почети играти и за историју. Тај тренутак бити ће убилежен у историји.

Домаће вијести.

Краљ и Краљица Женској Задрузи. Управа Женске народне Задруге у Шибенику примила је од Дvorsког Кабинета ово писмо: »Примивши за задовољством Задругине честите приликом рођења Наследника Престоја, Њихова Величанства Краљ и Краљица су благовољели наредити да се изјави Њихова топла захвалност тој установи«.

Ликвидација покрај. управе. До краја овога мјесеца има да се коначно ликвидирају сви послови покрајинске управе у Сплиту.

Редукција. Коначно се је код нас пошло редукцијом чиновништва и то у првом реду одозго. На школском одјеку остају само два инспектора и два помоћника, а на социјалној скрби један референт и један помоћник. У сама ова два одјека редуктираће се око 15 чиновник.

Измјена у држав. редарству у Сплиту. Досаданји шеф држ. ред. у Сплиту савјет. Бојанић именован је за референта за војничке ствари при жупанској управи у Сплиту, а на његово мјесто именован је савјет. Pero Magazin. Redarst. komesar dr. Jakša dodijeljen je poglavarstvu, a на његово мјесто долази Лј. Тецијаз.

Талијанска војска у Задру. Како путници причају у Задар су прispjela три пароброда из Италије са војском.

Кретање у луци. У нашу лuku stigao je пароброд »Gerty« да крца баuxит за Америку. Пароброд носи 6.000 тона. Укрцао је 2750 тона баuxита и јутрос отпутовао у Филадельфију.

Школе и школске зграде. И две године јавуателство гимназије обратило се је школ. одјеку у Сплиту, да му уступи просторије грађанске школе, те да се уреди да обука за гимназију буде прије подне, а за ученице грађанске школе попудне. Али најзашто равнатељство је наишло на отпор са извјесне стране.

И опет шверц. Финансијска патрола из Шибеника под водством М. Магјерића, ушла је у траг једном новом шверцу. У кући Макарија Скроза у Сепуринима нагијено је сакривено у бајну, покривено смреком, 8 баџава чистог алкохола, усве 369 литара. Скроза је доведен у царинарницу. Глоба ће износити око 400.000 динара. У Сепуринима има фин. стража, али она није знала што се ради у селу, па је морала доћи фин. стража из Шибеника, да хвата шверцере. И ово је једна добра слика, каква нам је фин. стража на изложеном тоцкама.

Из новинства. У уредништву »Dalmatinskog Hrvata« дошло је до промјене. Досадашњи уредник г. Михо Јерњић, прелазе је бити уредником листа, а његово мјесто преузео је г. М. Берковић.

Filharmonija. Управа Filharmoničког друштва позивље цијели женски и мушки збор у друштвене просторије у понедељак, 24 о. м. у 8 сати увеће. Препоруџа се, да ниtko не изостане. Нови извршници чланови примaju се на уписивање дневно од 12—1 и од 7—8 у већер. — Управа.

Слободан шверц у околини Шибеника. Док се у Шибенику дневно откривају разна кримљачења и то послјие промјене и постављања нових вршних сила у служби, докле у леглима шверцера Муртеру, Бетини, Злозелма и т. д. нугјају вам и продавају испод цијене разне предмете, као на пр. шеџер по 16—18 динара. док се у Шибенику плаџа 23—24 динара. Није тешко разумјети ко је све јатак овим шверцерима, али се је ђудити Властима које се ни мало не миџу — а којима се све ово испред носа ради — да мало не пробуде, подрумсају и прорешају ове јатаке, који живе на плећима државе а да јој ни длаку користе не доприносе.

Финансијско одвјетништво. Ријешенијем господика Министра Финансија од 14 августа 1923. год. бр. 6449 премјештено је сједиште Финансијског Одвјетништва из Дубровника у Сплит, услјед ђега општа подсуодност Ерара и њему равних фондова бива заснована при првостепенним судовима у Сплиту.

Kostobolju i Reumatizam најбоље је лијечити Reumatizom radi brzog i сигурно дјеловања. Производи га Градска лијекарна у Загребу, а добиља се за Шибеник и околицу у лијекам Берос.

— Совјетска влада упутила је Полјској ноту, у којој захтјева да одмах и без приговора призна совјетску републику.

— У суботу је умро мађарски писач Виктор Ракозу у 63. години.

— У Берлину стоји кг. круха 3.250.000 марка.

Brzojavne i telefonske vijesti.

Припреме ва Скупштину.

БЕОГРАД, 19. У кулоарима Скупштине опажа се живо кретање Велики број посланика већ је стигао, а остали долазе сутра за отвор Скупштине влада велики интерес.

Министарски савјет.

БЕОГРАД, 19. Јучер се је на сједници министарског савјета расправљало о питањима спољне и унутарње политике. Поднесен је највјештај да је примљен дефинитивно пројект буџета за годину 1923—1924, који износи у округлој цифри 10 милијарди и 464 милијона Дин. Осим тога је одлучено, да се дванаестине аа октобар, новембар и децембар поднесу парламенту на одобрење. Дванаестине изаносе четврт буџета.

Ултимаатум Бугарској.

БЕОГРАД, 19. Ултимаатум наше владе Бугарској најбоље се дојмио у свим нашим политичким круговима, док је у Софији изавао велико узнемирење. Утврђено је, да нашој граници стоји спремно око 25.000 комита, да провали у Македонију и јужну Србију и да на челу комита стоје официри. Сва ова организација извршена је у споразуму с владом, а тако исто и превоз муниције. Комите су добијли 250.000 пушака и 600 топова, међу којима и великог калибра, из Италије. Такођер Бугарска држи преко 20.000 војске, што не смије према нејском уговору. У случају да бугарски комите изврше дрџапа на нашу територију, то ће наша војска окупирати Софију. Наша влада тражи да се комитске банде распусте и да Бугарска поштива нишки уговор. О овом корачу наша је влада извјестила све савезничке владе.

Контрареволуција у Бугарској.

БЕОГРАД, 19. Вијести примљене у посљедњи час о контрареволуцији у Бугарској гласе: »Јучер послјие подне почела је у центруму Бугарске контрареволуција уједињених комуниста и аграраца. Комунисти и аграрци предвођени су од једног генерала, пријатеља Стамболјискога, чије се име још незна. Революционарци су успјели, да се добро организују и наоружају, па им је успјело заузети неколико мјеста у центруму Бугарске. Огорчене борбе воде се сјевероисточно и југоисточно од Софије. Потање вијести о развитку борбе фале, јер их бугарске власти утављају. Незна се да сада још има ли контрареволуција изгледа у успјех.«

Попуштање Италије.

БЕОГРАД, 19. Талијански отпремник посла Сумонте предао је нашој влади нову Мусолинијеву ноту о ријечком питању. Та се нота разликује од пређашњих и услови су за споразум много повољнији од пређашњих. Са још неким измјенама ти би се услови могли примити. Помирљивост Италије у ријечком питању свхаџа се као последица једнодушног осуђивања Мусолинијевих авантура у Друштву Народа и одлучност наше владе, да прихвати наметнуту борбу.

Пашић—Мусолини.

РИМ, 19. Талијанска штампа поново доноси вијести, да је Мусолини изразао жељу да се чим прије састане са Пашићем. Састанак би се имао одржати у близини Ријеке, највјеројатније у Оплати. На том би састанку имала пасти одлука о Риједи.

Потреси.

РИМ, 19. Према телеграму на Малте јучер се је тамо осјетио потрес. Више је кућа оштећено. Људских жртана нема. Једнако се је осјетио потрес и на Сиракузи.

— За новог талијанског преставника у међунаведничкој комисији за разграничење у Албанији именован је ген. Газзера.

Из странке.

ПОВИВ.

Пошто је, у изборима среских одбора, настала једна пометња, која се оправдава фактом, да се границе изборних срезова не подударују са границама административних средова, позивају се одбори Врлике, Дрниша, Сиња, Шибеника, Скрадина, Пага—Новаље, Раба, на да састапа, који ће се одржати у Сплиту 23. о. мј., изашаље евоје председнике и потпредседнике

Позивају се све оне мјесне организације, које још нису свршиле посао избора мјесних одбора, да то одмах учине.

Окружни Одбор.

Реорганизација мјесних одбора.

Врлика. На 14. септембра ове године изабран је у Врлици овај мјесни Одбор Народне Радикалне Странке: Председник Мирко Кулишић, општ. председник у Врлици, подпредседник Јосо Вуковић, трговац у Врлици, секретар Стево Винчић; књиговођа Срп. Кред. Задр. у Врлици, благајник Иво Франић, општ. благајник у Врлици, одборници Крстан Шкрбић, Константин Ковачевић, Сава А. Ђурић, Нико Лишнина, Андрија Жеравица, Стојсављевић поп Петар, о. Јустин Русић, Петар Ј. Катић, Милош Милаш, Томо Н. Драгић, Лазар А. Прномарковић и Никола Бабић. Мјесни Одбор има 496 уписаних чланова.

Книн. На 17. септембра ове године изабран је у Книну овај мјесни Одбор Н. Р. Странке: Предс. Војводић Ђуро, прговац и посједник, подпредс. Покрајац Вељко, трговац и посједник, секр. Мирковић Јово, благ. Јелић Јово, трговац, одборници: Шкарица Анте, Сава Омчикус, Гавро Поповић, Мих. Јовић, Душан Новакевић, Милош Покрајац, Илија Илић, Миле Вудимир, Др. Нико Новаковић и Сава Дешћ.

Книн. На 19. септембра изабран је овдје овај Срески Одбор Н. Р. С. за среза Кнински: Предс. Душан Новаковић, учитељ, подпредс. Вељко Покрајац, трговац, секр. Павао Ченић, посј., благ. Михаило Поповић п. Онисима

— На 5. септ. ове год. изабран је у Врбнику Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Марко Вукадин, подпредс. Сава Амановић п. Илије, секр. Петар Амановић Савин, благ. Ђуро Дамјановић

— На 5. септ. ове год. изабран је у Риђанима овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Тривуновић Шпиро, подпредс. Грубнић Никола, секр. Тривуновић Илија, благ. Јовић Шпиро п. Петра, одборници: Симо Стрилић, Сава Бачић, Божо Тривуновић, Јован Тривуновић, Јандрија Тривуновић, Миле Грубнић, Илија Јовановић, Тодор Радовић, Шпиро Ковачевић и Нико Грубнић

— На 5. септ. ове год. изабран је у Маркову овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Јован Андрић свештеник, подпредс. Петар Драгићевић, секр. Ђуро Миоковац, благ. Миле Манојловић, одборници: Јован Манојловић, Васо Андић, Тодор Манојловић, Петар Малић, Крстан Манојловић, Илија Билбија, Сава Тутуш, Ђуро Докић, Симо Андић, Ђуро Берчић, Тодор Драгићевић, Јаков Драгићевић и Јаков Тица.

— На 5. септ. ове год. изабран је у Орлићу овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Симо Марић п. Глише, подпредс. Милош Зарић, секр. Сава Бјелан, благ. Симо Дураковић, одборници: Миле Буач, Никола Чубрило, Марко Симић, Јандрија Симић, Нико Симић „Судац“, Јован Зарић, Тодор Тришић, Лаза Марић, Шпиро Бјелан, Илија Урукало и Гајо Трескавица.

— На 20. септ. ове год. изабран је у Стрмици овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Јован Шолаја парох, подпредс. Лаза Курбалија, секр. Дамјан Бјелић, благ. Сава Д. Кнежевић, одборници: Никола Церовац, Васо Живковић, Илија Новковић, Јандрија Радош, Сава Миловић, Никола Новковић, Лука Мудрак, Милан Бјелић, Лаза Крнета, Прока Драгаш, Никола Бјелић, Петар Тривчен и Јован Живковић.

— На 5. септ. ове год. изабран је у Звјездинцу овај Мјесни Одбор Н. Р. С.: Предс. Владе Смиљановић, подпредс. Сава Челебићанин, секр. Божо Зарач, благ. Милош Љубавац, одборници: Тркуља Илија, Пава Прибојац, Илија Ђосић, Сава Вученић, Васиљ Плавша и Илија Буач.

Послали га право у Енглевку!

„Хрват“ је управо покр. управи у Загребу неку поруку, у којој јој саопштава, да је послао у Енглеску један број заплећеног „Хрвата“, да се у Енглеској увјере, како се у Загребу пљени штампа.

Ми смо, доиста, radoznали, шта ће „Енглеска“, кад то види. Хоће ли послати посебну „комисију“ или ће опуномоћити г. Бекстона да због тога „интервенише“ у Београду, када се врати са свог пута по Балкану? Енглеска ће, без сумње, већ ради уштеде трошкова, повјерити то дужност г. Бекстону, а односни број „Хрвата“ послаће Ирцима, да се увјере, да има и другдје Енглеза

Бан ва Хрватске. У последње вријеме се претреса у озбиљним круговима питање о томе, да ли не би на дан крштења нашега престолonasљедника, када ће 'добити име Петар било добро прогласити га за бана Хрватске и тиме установити једном за увјек да сваки наследник престола у Краљевини СХС мора бити бан Хрватске.

Наши дописи.

Кистање, 12. септембра

(Поштански саобраћај). Шутили смо доста и трпили, али, даље се овако више не може. Изгледа нам, да нас се држи као неки засебан крај, о којем и не треба, да се води ма каква рачуна. То и ако неби смјело да буде, ипак јест са оваковим поштанским саобраћајем.

Била нам је прије прилично лијепо уређена веза, тако, да смо имали поштански аутомобил свакога дана (једног дана горе, другог доље). Послије се је тај возни ред измијенио, пак смо имали аутомобил сваког трећег дана. Сад се је некако и тај ред измијенио тако, да нам н. пр. данас дође и прође аутомобил, те га за других 4—5 дана нема. Послије 4—5 дана дође опет, те поновно за 8 дана нема и све тако напријед.

За сад ћемо овим да завршимо, а сврха нам је само та, да упозоримо „надлежне“, да мало боље поведу рачуна о нашем поштанском саобраћају, метну мало реда и погледају што се око ради, јер не уследи ли то најскорије, бити ћемо приморани, да се о нашим поштанским аутомобилима — овим путем — нешто више позабавимо.

Још нешто. Приликом последњег долазка поштанског аутомобила (једног од оних, добивених из Немачке на рачун репарација), опазили смо, да је државни грб на истом инакаже и то баш она четири слова „С“ неком су вадила очи, па је тај незнани делија њих извадио. Питамо сад, дали је ово шкандал и дали се и гдје као код нас што слична може да догоди?

Помажите „Просвјету“!

Чок и Манојловић

фабрика црквених воштаних свећа
Шибеник (Далмација).

Израђује црквене воштане свеће сваке величине. — Специјална израда свећа са натписима:

„Ко Крсно Име слави оном и помаже!“ и „Мир Њојзи, Христос се роди!“

Slavenska Banka d. d. Zagreb, filijala Šibenik

Dionička glavница Din. 50,000,000, a rezerve preko Din. 12,500,000. Ulošci preko Din. 125,000,000.

FILIJALE: Beograd, Bjelovar, Brod n/S., Celje, Dubrovnik, Gornja Radgona, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobotka, Osijek, Sarajevo, Sombor, Novi Sad, Sušak, Šabac, Vršac i Wien.

ISPOSTAVE: Rogaška Slatina (sezonska), Škofja Loka i Jesenice.

AGENCIJE: Buenos Aires, Rosario de Santa Fe.

AFILIJACIJE: Slovenska banka, Ljubljana; Jugoslavenska industrijska banka d. d., Split; Balkan Bank r. t., Budapest, Vaczi utca 35.

Obavlja sve bankovne poslove najkulantnije.